ДИЙНАХЬА А БУС А ДЕ КХАШКАРА БАЛХАШ

Біаьстан яьннай. Чіоаргіа кийчо яьй уьх шера Нохч-Пілгіайчен юрта боахама къахьегамхоша тоа балхашта. Уллаг лоа а хьехкан мух а болча хаьна чилийна техника тоаеш бар механизаторашн. Органически а минеральни а удобреешца теадора дьаттан. Діаде мара ца деазаг кийчдора фу. Паччахьалхчен заданешца хьежжа хоадамбора производственни планий, діаьовна хіамай структура, технологически картий.

Советски пахха вахаре Іалаьмате боккха лоархіаг болаш хіара хилар уьх шера біаьстан йоалаш лаьттача хана—СССР юрта боахам діахо деґіабеалабара дина дарґдоанача хіаьтіаьхьа кхьехьарна ЦК КПСС Центральни Комитета Пленум.

Кхаьнкара балхаш деранна дег тіара кхоьаблаъ КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш. Вай мехка коммунизм хьаьлара сийлен программа кхоачашбара, коммунизма материально-техникеран база хьаьра парте ю йоакхо лерхі. цар цу Пленума соцдемх. Гаргтарча шин-кхаьі шера юртбоахама продукци йоккхьиллгіа чіоаргіа аьсамдаккхара хьакъеьхара парте хьалхашка оттаяьлх деахараш кхоачашдара шоай нин кхоьбербоаш баг юртбоахама къахьегамхой.

Біаьстан балхан дикаґіча агротехнически хаманка а дика а чакхдахар — из да Пленумо кхаьнкара балхан деранна хьаьлхашка оттаяьча лоархіамерча деккарех цаі. Из кхоачашдара оардаґіоаха беза берриг къахьегамхой, къахьегам боьхонца біаьштіехьбаккха а техникаех боьхонца пайда эца а беза.

Чуййина маккаш доахан, тіоаьлаг діаьхьовлаш, культиваци еш, хьаьла юй культураш діаювш доахк хіаноз республика боахамаш. Діаяха гуйра екъа а іа лоа кіезнера долаш а хилар балхан йолаш кіезнера тіоадаг я хіаноз лаьттанца. Цудухьа махулла сихаґіа тіоаьлаг діаъхьовла гіерт механизаторашн, цхьаболчхьа, цалаш тіехьа а летташ вожаш хьаьла ца доахан дерриг балхан цхьана ду пар. Цудухьа 1 апрель тіаккоачаш 31000 гектар соврІа діайийнай хьаьла юй культураш. 1964 шера март беттa діайийна хиннарел масселлхьаьа духьлаґіа хуьл уьх.

Хьаьхьалца пайда ян техникаех Наурски районера «Братск» яхача совхоза механизаторашца. Цар шерра діаДоаладаьл біаьстан балхаш. Цу совхоза трактористаша Аслаханов Увайса, Касаев Махьмуда, Хажмурадова Пашас хіанадехьа 700 гектара тіа тіоаьлаг діаъхьайлаг. Кийчдеш лаьт хьаьжіаш діаювргійоа лаьтташ.

200 эзар гектар гаргта я уьх біаьстн Нохч-Пілгіайчен колхозийн совхозийн діас еза тайп-тайпара культураш. Дуккхача боахаманка йоккха нагрузка кхоач трактора. Цудухьа массанепа а за деза орригача машинаша боьхонца болх беш а хіара механизатора смеини заданеш кхоачашъеш а хіара мара біаьстан балхан ханнаьха а дика а чакхдаха біаштіехьдаг ца хилар.

Цхьабаччіа, цхьаболча боахамий кулгалаша хіаноз а техника ледаду кхаьнкара балхаш, цхьаккха балхаьн а доацаш тіехьадоах макха боаккхилга, трактораша боьхонца болх байташ, хьаьха юй культураш діаювла ледарра ледаду. Балхаш ю деш моттигаш а найсду цхьаболча моттигашка. Масала, «Значенский» яхача совхозе цхьаболча механизаторашца дьа балхаш юха де деазаш хиннаьх.

Цу тайпара тіоаьлаг ца йиш йолаш дац. Біаьстан балхаш шерра даржаш лаьт. Денгара денга духьлаґіа хуьл уьж. Біаьха юй культураш діаювшшеьха кийчеде деза хьажжіаш, шенара сеекла, гидуарґаш діае лаьтта. Хіара денна болх беш хиле оза техникаца, цхьаккха а болх бергбола сахьат да доадеш пайда эца беза хіара тракторах.

Къаьстта оперативно болх беш хила беза колхозийн совхозийн специалисташ. Агрономий деккар да хіара денна лаьтта эем бахар, лаьтта діоаДоаларга хьежжа, лаьхера команда хиларга да а хьежаш ханнаьха балхаш дар. Иштта агрономий деккар да хкашкара балхаш мишта ду хьожаш тіехьожаш доаттабар, уж дика дергдора гіулакх віаштіехьдаккхара, макха боаккхача, культивацци еча агротехника тесла да ййтар, діатосса фу боармах тоссиґеен из дахийта деаача тайпара лаьттаг Іочудоихтиґеен Іалаашдар.

Боккха ба хіаноз колхозийн совхозийн инженерий, механикий лоархіам а. Хіара машина даим балха кийча хилийтар, тракторин агрегаташца дийнаьхьа а бус а боьх байтар, механизаторашта смеини нормаш кхоачашъе новкъостаг дар — уж да цар керттера деккарах. Чудоттта доагор доацаш, еха, сеялкашца фу доацаш агрегаташ латтарйоаншца гіулакх віаштіехьдаккха деза.

Къаьстта терхам тіабахийта беза бийсина болх беш болча нахха хьаьхьегам віаштіехьбаккхара. Хоиш да, бийсина болх бе халаґіа хилар. Цудухьа бийсина болх бу машинаш сеца ца латтийтара, механизаторашка балха тіа брак ца ййтара царна дукхаґіа новкъостал де деза, дукхаґіа тіаъхьожам лоттабе беза цар балха. Гектара дика хурсца нагахь сеннна бийсан болх беча механизаторашта новкъостаца специалисташ, бригадиран, кхьбола, болхлой дежурнела хьежабойй.

Кхашкара балхаш сихденнача хана духха керда йламаш гучадуьл балхаца. Боахамий кулгалой, специалистий, партийни организацей деккар да хьаьла латтарий опыт іомаар, из сихха балха хоьхьехьар.

Біаьстан балхаш ханнаьха чакхдаьра боккха лоархіам болаш да болх беча нахх хьийча кьих луьр хар цар дикаґіа болх бе доґдоаґіарґдоаца тайпара тергдора гіулакх віаштіехьдаккхара. Цудухьа хіара боахаме віаштіехьдаккхара деза духьлаґіен дикаґіен болх бечоа алаян духьлаґіа хургдора гіулакх, хіара сага нормаш тіехкхочашъе доґдоаґіарґдоаш хила деза хьийчача кьих луьр.

Кхашкара балхаш дерриг пах ба. Цудухьа цар къаьхьегам лаьха овсарне йолаш хурбдоаха хьалаш віаштіехьдаха деза хіара боахаме. Кхашка балхаш деза хьаьхьа дика чуйе моттиг, кхачамболлаш дан хіама. Балхара ваьлча культурйе салаіаре эна хьалаш хила деза. Ехай йларча стане, тракторин бригадашка, кхьчча моттигашка хила деза деза книжка, газет, журнал, хьаьхьа эмкарш. Ехай тіа хоаш хиле еза агитатора оаз. Къаьстта терхам тіабахийта беза кхашкара балхаш деча нахх кюъе социалистически яьй йоаржаьнра.

Біаьстн хьежаргьян. Берриг низ тіабахийта беза кхашкара балхаш сихаґіа чакхдаьра. Шоко ю Нохч-Пілгіайчен юртбоахама къахьегамхоша семилетка чакхдоалача біаьстн дерриг балхаш ханнаьха дергхиларах. Из хургіа цар КПСС ЦК мартовски Пленума решенеша діадетаранта луьр дола жоп.

Даха доаґґІача тайпара накъа ґІоргда Цхьоалаґґіча мая цІейна

Іалаьмате чІоаґІа политически къахьегамен хьинар айдир тха завода коллективе юртбоахама продукци дуккха а дуккхаґІа йоахаргййола Іалаьмате йоккхий перспективаш вай халкъа хьалхашка хьайийла йолча Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета мартовски Пленума решенеша. Семилетка тІехьхарча шера хьалхарча квартале кердача техника хІамай 6 тайпа арахийцад завода болхлошен специалисташен.

Семилетка фонде 890 эзар сом диллад рационализатораша. Дикка доккха новкъостал дьаьд заводо шефство лелаеча «Джалка» яхача совхоза. Берригаш а хІана баг аьнна болча болхлоша кхоачашъьяьй ворхІ шера заданеш. Іалаьмате чІоаґІа знанешца тІакхувш ба нах: хІара виьлаґІа вола коллективе член институте, техникуме, сайрийнарча школе дешаш ва, хІара кхоаґІа вола болхло—рационализатор. Коммунистически къахьегама предприяти яхача цІера сий лох ца деш коллектив хьайоаґІа кхо шу гаргга ха я.

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеша деташ ураоттадь а семилетка ханал ьхьаха кхоачашъяр духьа доаттабеча къовсама юкъе доаґґІаш дола

«ГРОЗНЕФТА» ОБЪЕДИНЕНЕ РЕМОНТНО-МЕХАНИЧЕСКИ ЗАВОДА БОЛХЛОИ, ИНЖЕНЕРИЙ, ТЕХНИКИЙ, ГІУЛАКХЕРЧА НАЬХА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ.

□

дакъа лаца ґІерташ а йолча завода коллективе декхар тІаэц къахьегамхой дунен халкъашта юкъерча цІея 1-ча Мая сийна 4 бетта план керттерча технико-экономически хьокхамашта тІехкхочашъе:

планал совґІа 55 эзар сома маьха продукци хьае;

къахьегама овсарле планал 3 процент дукхаґІа лакхъе;

3000 сом экономически эффект а йолаш 40 рационализаторски предложени балха юкъеяхьа;

республика мехкдаьттахошта кердача техника хІамай тайпаш 7-нел кІезиґаґІа доацаш арахецa;

нормаш хоачаш да еш вола цхьаккха а болхло ца хилийта.

экспортни продукци дІахецара план ханал хьалха кхоачашъе;

заводо шефство лелаеча «Джалка» яхача совхоза юртбоахама инвентари птицефабрикерча оборудованеен ремонт еча новкъостал де;

территори тоаяра дІахо балхаш а деш, производства культура лакхъяр духьа месячник чакхъяккха, заводах завод-бен е.

Тхо кхайк Нохч-ПілґІайчен промышленности, транспорта, гІишлоий берригача болхлошкен юртбоахама къахьегамхошкен къахьегамхой дунен халкъашта юкъерча цІея 1-ча Мая сийна къахьегама вахте оттара, керда къахьегама котлованаш яхара, бих бетта план толаме чакхъяккхара тІа а хьехаш.

Хьинаре къахьегарца, социалистически декхараш кхоачашн тІехкхочашн дарца къахьегама овсарле духхаґІа лакхъяра аьттуш бола хьалаш хулийтаґІа вай, предприятей рентабельни бола Іалашбергба вай.

Кхы а йІаьхьеґІен хозаґІен хийла духха еза вай Дьахе!

Социалистически декхараш дийца а дийца, массаа ранья а волаш тІаийдаш «Грознефта» объединене ремонтно-механически завода коллектива юкъарча собране

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАҐІКХЕТА!

СЕРДІЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ҐІалґІай обкома, Нохч-ҐІалґІай АСР Лаккехьарча Советен Министрий Советен органа.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ШОАТТА 3 АПРЕЛЬ 1965 шу № 40 (4053).

Мах 2 коп.

БІАЬСТИ кхашка кхьачай

ЮРТБОАХАМАШКАРЧА МЕХАНИЗАТОРАША ШЕРРА ДІАДОЛАДАЬД КХАШКАРА БАЛХАШ. **1 АПРЕЛЬ ХЬАТІАНХОАЧАШ 31,3 ЭЗАР ГЕКТАРА ТІА БІАЬСТАН КУЛЬТУРАШ ДІАЙИЙНА ЬЬННАЙ КОЛХОЗАШ.** ҐАРЕХ 13 ЭЗАР ГЕКТАРА ТІА — ЗЕРНОВИ БОБОВИ ЯРАШ, ГИДУАРҐАШ — 2 ЭЗАР ГЕКТАРА ТІА, БАЬЦА ДААРАШ — 1,5 ЭЗАР ГЕКТАРА ТІА.

ШЕКАРА СВЕКЛА ДІАЕ ДОЛАДЕННАД ГРОЗНЕНСКИЙ, ҐУДЕРМЕСКИЙ, ШАЛИНСКИЙ БОАХАМАШ.

КОЛХОЗАШЕН СОВХОЗАШЕН СОАХХАРЧЧЛ ХЬАЛХАҐІА ДІАЮВ УКХ ШЕРА БІАЬСТАН КУЛЬТУРАШ.

ДІАДАХАЧА ШЕРА 1-ча АПРЕЛАҐА КХОАЧАШ ЕРРИҐАЧА РЕСПУБЛИКЕ АЛХХА 5,7 ЭЗАР ГЕКТАР МАРА ЙИЙНАЯЦАР БІАЬСТАН КУЛЬТУРАШ.

ДУХХАҐІОЛЧА КОЛХОЗАШКЕН СОВХОЗАШКЕН ДІАЙИЙНА ЬЬННАЙ ХЬАЛХАРА КУЛЬТУРАШ.

КПСС ЦК МАРТОВСКИ ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШТА ЖОП ЛУШ 1965 ШЕРА ЛАКХАРА ХЬУВКЪАМАШ ДАХАР ДУХЬА ХАННАХЬЕН ДИКЕН БІАЬСТАН КУЛЬТУРАШ ДІАЮВШ БА РЕСПУБЛИКА ЮРТБОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОЙ.

ЛАЬТТАХ ДУКХАҐІА ПАЙДА ЭЦАРҐБА

Укх шера Наьсарен районе эгара хьалха біаьстан балхаш діаДоладир тха отделене. Цхьанна боахамера агрегат кхай тіа — ярьяьннаьнар тхо 350 гектара тіа тіоаьлаг діакъайла хьаьнача хана.

Иуз соврІа, леаннача хана оаха діайийра 100 гектара тіа горох. Батокаша тоіа а хьь, ахха іодиллар гурахьа хьанна диса 150 гектар лаьтта. Цига дика болх бир механизаторашца Часыгов Пашас, Хамхоев Габос, Мориев Махьмада, кхьбараша.

Духха ха йоаншан хиннача КПСС ЦК Пленума решенеша кхы а совбаьккхий болхлой кхаьхьегамцара безам. Юртбоахама производство лаьхлургййола наькъашъхьехьад Пленума решенеша. Уж декхаран кхоачашдеча дакъа лаца лаьрхіад Йидарерча механизаторааша а.

Ухх шера 645 гектара тіа хьажжіаш кхеерґіа оаха. Царе 40 гектара тіа алата лаьхіа хьажжіаш діаюврґіа. Діаде эша ду долаш да. Дукха ха я из Іалашдаь а кийчаь а. Дика хьувкъ «ВИР-42» яхача фух йола хьажжіаш. Цудухьа из ялата лаьрхіа діадувргіа оаха. Силоса—«Круг Грозненский».

Хіаноз хьажжіаш діае лаьрхіа лаьттан кийчдеш да отделене механизатораш. Болх беш хургьа фу іІадув 4 агрегат. 8 дийнаьхьа из болх чакхбаккха лаьрхіад оаха.

Сеялкаш тіа болх беш хургьа дикаґіа бола сеялькашкан Мальсагов Джабраил, Горчханов Висилий, Дзейтов Джабраил, кхьбараш.

Гурахьа хіара гектара цхьаьнца центнер лаьрхіа суперфосфат тессар оаха хьажжіаш діаювла лаьтта, хіаноз культивацци еча хиннаьхьа центнер азот а тоссарйе.

Юкъера лаьрхіача хіара гектара. тіара 30 центнер футалькъьха хьажжіаш чуэца аьнна доп дениэд отделене хьажжіаш лелаеранна планах 24 центнер мара йоацаеча.

Лаьрхіа доп ала доаґіа шекара сеекках, Боккха пайда йоаш культура я из. Бакъа, нагахь сенна доґґіаш дола гіулакх де віаштіехьа ца деаде лерхіічча тайпара хьуьжкам лац цо, цхьаза зе а ду.

Цу культура гІулакх це техника яц. Діадахча шера 228 гектара тіа сеекла діайийра тха отделене. Из кхачанзар ший ханнаьха пунна оасар де, чуэца. Цудухьа цхьан гектара тіара 134 центнер мара сеекла чуэцанзар. Зе йий из? Дь. Нагахь сенна оаха тхоай кхоачашца хьажжа уж діайийнаьларе пайда хургбар боахама, лаьхаґіа хургбар хьувкъам. Сенна эцарґіа саго пийна дуздуургдоаца хіама хьаґіа? 1963 шера 70 гектар мара діар тха отделене сеекла—тха низага хьежжа. Цудухьа хіара гектара тіара 296 центнер сеекла йьлар.

Ухх шера хіайийтаґІа тхо тхоай гІіалатех. Хіаноз тхоай черошкка хьежжа оттаяьй ухх шерара планах, хьаьха сенна «лаьхьехьара» хьаьоча ца а хьежаш. 180 гектарах хіаране тіара 300 центнер йолаш шекара сеекла кхее лоп леннаьл оаха. Цу гІулаккх эша торовашн йолаш я. Дика кийчьаьд лаьтта. Хіара гектара тіа 10 тонн органически удобреешн ехкай, хіаноз культивацци еш хіара гектара 1.5 центнер суперфосфат а тесс. Лаьтта тіаэзаеьта гектарийнаьта діа-юха дийнаьд.

Боккха кхаъ хилар тхона КПСС ЦК мартовски Пленумо лаьтта сопаьмех. Ухх шера тха торо хургьа йлан хоачашььчул тІехьаґІа тхоай боахаме кхьча ґІулакхашта ялат лита а лаьхарча мььхах паччахьалхенга планал совґІа продукци йоха а.

М. АУШЕВ,
«Назрановский» совхоза агроном.

МЕХКДАЬТТАХОЙ КОТАЛО

Квартални план тІехкхоачашъьйй

Нохч-ҐІалґІайчен мехкдаьттахой, совхоза тоаяшш діачІоаґІ я деш, производства тоаяшш діаяхо совйоохаш ба. Довкьй чІоаґІача тІоаяшшна бурух тохара квартале план ханаз шн ди хьаьха кхоачашъьйй бурух деттаршш. Экспуатаце іІоеннай ніедн отташ дукха мехкдаьттаг тоаяш йоаг ма сиканнна.

Хьаьхарча квартале план 30-ча марта кхоачашъьр баьнар «Грознефта» промышленоашн. Нерда техникеен хьаьха матта технологичн ментьйоаьлара, ненуственни из тІоаяш дукхаґІа тІабахийтара чотах къахьегама овсарле ланх а ешн, иза тІа, а моссеен иттаран эзарашн тоаяшш ментьйоаьттаг дьаьхьда. Мехкдаьттаг денкхарга діабоаг ман лоабар баьхьан дерзаш промышленоашна шин бетта 88 эзар сом кхоа хьаьдаьй.

Совхоз цу хиннаьца дьаьнхачучца нийдича орригача объединене ґІоаяш деанкхоз мехкдаьттаг 39 процент дукхаґІа хиннад. Къаьстта а гьаьнна хьаьхьаьнийй МалґІабинен Горсман наьлоотчиашн. Царех хьаьхарча 64,9 процент дукхаґІа доах мехкдаьттаг, тІаьхьа шийнаґІчо—шоэза тІаноз дахаш ььнна дукхаґІа. Гергахоахчан паттача 1-ча Мая ийй сийна Дьхоонна нерда къахьегама совґІаташ нийдеш ба мехкдаьттаг доахача промышленнооьта боьхонца спецналисташн.

БОКЪОНЦА ВОЕННИ ҐІУЛАКХ ДЕШ ЛАКХЕРА ОБРАЗОВАНИ ЙОЛАШ БОЛЧА МАТРОСАША, СЕРЖАНТАША, СТАРШИНАША ЯННХА ЕЗАЧА ХАНАХ

Лакхера образовани йолаш болча салтана, матросаша, сержанташа, старшинаша боьхонца военни ґІулакх деш яннха еза лаьцка шу оттаяьй СССР Лаккехьарчо Совета Президиумо 1965 шера 27 мартера Указ. Дика аттестаци йолаш хуьл, уж нах запасерча эпсара эзаран яннхара экзаменаш тІа боэийт. Экзаменаш ІІалаара ханаш порядоки СССР оборона Министерства оттаяь.

1965 шера деш боьхонца военни ґІулакх де баха ца безаш лакхера образовани йьккхе балхалца та тІехьайбаккх йийнаьхьарча, сайрийнарча, заочни лаьцерча дешара заведенешка, цар финаьлаьцкъ, факультеташка, отделенешка, ІІаьхьа ишшта эзоодашкатІузашка а деша баґІаьча студенташта.

Указ чІоаґІдайта СССР Лаккехьарча Советаґа діачуленнад.

ЛАКХЕРА ЙОАГІА КОЛХОЗ

Біаьстан ялаташ діадера дика кийчо яьй Шьаьла районе Ленина цІерачча колхозо.

Шоай ханнаьха лаьтта кийч а дьа районе эгара хьалха ялташ діаде арабьалар колхозхой. Горохи, гидуарґаш, кенеч горохен смесь а хіаноле діайийна ььннай колхоз. 200 гектара тіа діайийнай цкъа діайийча дукхача шерашца хьаьхьла баьцаш Шемара сеекла діаювш я хіаноз Абдурахманов Махьме, Мажиев Исмаіала, Барзаев Іаэс, иштта кхьбараш а йхи агрегат. 350 гектара тіа шекара сеекла діаювргьа колхозо.

1815 гектара тіа гурахьа діадийна хьаґІадьвнна ялаташ дина хурґдоаш да.

12 агрегат. ХьаґІаккхачалехьа біаьстан ялаташ діадийна-бовла лаьрхіад Ленина цІерачча колхоза колхозхоша. Цу гІулакха ненна ешш торонш йолаш я.

Запасной оатхалаш йолаш летуччаца бригадашца а ухаш уж. 2150 гектара тіа діайийнай мен, горох, смесаш. Хіамаш діайийначул тІехьаґІа кхаш тіа катоашш хехкар. Цу гІулакхо торо хулийтаргьа лаьттаншара тІоаьлаг да йойта, кха шавдде.

Кастта шекара сеекла, хьажжіаш діае еза. Цудухьа чуййина. лаьтташ кийчдеш ба дикаґІолча механизатораш А. Исупхаджиев, Ш. Шавхалов, А. Салманов, Ж. Заводский, кхьбараш. Хьаьхье а біаьстан белхойта дика кийно яро торо хулийт царга лаккача овсарленца къахьега. ХьаґІадоаґІаш латтача 1-ча Майна дикача соврІаташца накъа баха даґа ба совхоза къахьегамхой.

Б. БЕРСАНОВ.

Семилетка ухх тІехьхарча шера дика къахьегаш хьаьоаґІа, «Пазрановский» совхоза Йидрерча отделенера трактористе Дзейтов Мухтар. Отделенерча кхьча механизаторашта хьокхам телаш тІехкхоачашъо цо ден нормаш. Кхьа балха дийнаьха 110 гектар лаьттан тіа макха а бьаькха ханнаьха ІІоаьлал діаькъайлай цо.

Хіара дийнаьха нормах 3,8 гектар аха еаха 4,5—5 гектар оахаш, біаьстн яьчча ґІоне біаьстан культураш діае 70 гектар лаьтта кийчьаьд механизатора.

Сурта тІа: Дзейтов Мухтара агрегат дисковани еш я.

И. Плиева сурт.

Ялаташ дІадувш ба

Грозненски района № 15 йолча шурий совхоза кхашка цІаккха сацац тракторий таташ. Лаьтташ тоадеш, ялаташ діадуьш ба механизаторашца. Лоа ІІера діа а дьаьна лаьтта кІезиг-дуьхка ловсар ма даханнгеа а ІІаДоладир цар уж балхаш. Ха эехьа ца йоаеш ІІоаншага хана 8600 гектара тіа тІоаьлаг діакъайлар механизаторашца. Цул совґІа кхашка ІІадихьа 16500 тонн ширдьаьнна кхо а ІІіадиллад.

Маххашта тІехьа дуьхка ца гоаеш сеялкаш араьхьар совхоза механизаторашца. Ялатийна а мошача доаьхьара а лаьрхіа культураш йоккхача майда тіа діае еэар цар. Цу бехнтохкамерча гІулаккх дика лоархіабир кхаьнаьха тІоаьлал діакъайлай цо.

Хіара лийнаьха нормах 3,8 гектар ала еаха 4,5—5 гектар оахаш, біаьстн яьчча ґІоне біаьстан культураш діае 70 гектар лаьтта кийчьаьд механизатора.

Сурта тІа: Дзейтов Мухтара агрегат дисковани еш я.

И. Плиева сурт.

СОВЕТИЙ МЕХКА ҐІОЛЛА

ХОЛОДИЛЬНИКАШ ДУНХАҐІА ХУРҐЬЯ

Ухх гаргтарча шерашка пхесза хіана яц аьнна духхаґіа арахецарьга вай мехка холодильникаш. Цунна юкъе шийтара доаґґіаш дола дакъа лоарґдоа Сумгаитски алюминиевни завода колдективо а. Ухлаа хьаьлъ йьнай шаґІа лелаеча холодильни приборашта эша испарителаш хьаґґйоаґІча цеха керттера корпус.

Хіанзаца холодильникаш духхаґІа арахецa йиш ца хулийташ хиннаьца испарителаш тела мехка йоккхаґІа йола завод хургьа цунах. Хіара шера кхо миллион соврІа — мехка еррига арахецача цу продукце нийсса аханел соврІа хіамаш тергьа предприяте.

ШЕРА—ИЙССАЗЗА ВІАШТІАРДАЬ 25 ЦІА

Хіара шера арахьарча пеннаш та 150 эзар квадратни метр панелаш тергьа Бескудниковски керамически заводерча (Москва) кердача конвейерни лине. Ужжал дукха ґІишлой доаьхьоп тоьаґІда нІсесаза віаштіардаь 25 ценош хьаьлара. Конвейер тіара арадувргда цхьан шин ценна кхоачамбалла дола кийча керамзитобетони пенаш.

ШОАЙЛА ХОЗАҐІА КХЬІ ДОАЦА АЛМАЗАШ

«Якуталмаз» яхача трестерча № 2 йолча обогатительни фабрике мастера Кононов Станислава сменах цкъа коредеш, цхьатарра хіана дац аьнна дола дукхха ши алмаз коредаьл. Геттара хозаґІа ю кристаллех цхьанне 28-и аха кхиоалдеш эгтара хьаьлха шоолаґІчо — 27 карат. «Восход-2» яха кема сигала дахара сийна бриллиантех іІеаш техкай «Алмаз-1», «Алмаз-2» аьнна. Цу тайпара радиопозвинеш яр космонавтий П. Беляеен А. Леоновеен.

БАРХІЛАҐІА ҐОРИЗОНТ

Азербайджане хараерзаль йьнай Кюровдаг йиъ эзар гаргта метр іІоаргта тохкама бурух теха йьккха скважина. Кура яхча хин лоаьлеш эгтара хьаьлха хьайийлача мехкдаьтто оттача іІежо денна дика кхоачашдир мехкдаьттахошта дагалаьттар. Кхетамца хьайілача мехкдаьтто оттача іІежо деннен бийсанеен 150 тонн соврІа «Іаьржа зошуьн» итташ эзаран кубометраш гаэн ду.

БАНТЕРИАЛЬНИ УДОБРЕНЕШ — ДІАЮВЧА ХІАМАШТА

Біаьстан юхье діадувргдоаца ялатий фуна обработка яра Белоруссе колхозашен совхозашен Нитраги діаяхьийтара плян кхоачашъьйй Мински биологиальни удобреей заводо. Ханал хьаьхьа кхоачашъьйй из удобрени Російски Федераце, Казахстана, Литвай боахамашта діаяхьийтара задани.

(ТАСС).

«КОСМОСА ТУРПАЛИЙ СИЙ ДЕЙ Я МОСКВА»

Космоса турпалаш П. И. Беляеен А. А. Леонови Москве безбоо тІаэцара хетадь да «Космоса турпалий сий дей я Москва» яха документальни фильмай Центральни студе бисаш дола фильм. 31-ча марта Москвай экранна тІа арадьинад из.

Киноиндрашка оттадьд Внуковски эзродрома, партеи правительствах кулгалхошна рапорт луьр волча полковникна Беляева, турпалий трассе — Ленински проспекте ґІоаяш триумфаца Цівча майдан тІа болхача космонавтий сурт. Ленте дувц Цівча майдан тІа хиннача митингах, Йоккхача Кремлевски дворце хиннача приемах.

Фильмана юкъеййхьай космоса аравала подполковник Леонов хьаьхьрихаш йола пленка.

(ТАСС).

В. И. Ленин ваь 95 шу дизарга

В. И. Ленина яь йоакхо бахьанце...

1920 шу. Чахбаьннаг граждански тIоми хьалха мехкий интервенци. Халкъа боахам хьаметаттаг-тIе йолалу къона Советски паччахьлхе, мохк халача хьала тIа ба. Дукха заводаш, фабрикаш, мехка кертера топливни центраш йохаьь а хIалак ьь а я. Советски правительства а В. И. Ленина ше а чIоагIа терхо ю промышленности транспорти доагорча Iаламгъара.

Мохк мехкадьта продукташца Iаламбеча районех цаI хиннай Грозномски мехкадьта район. Мукъалькхача 1920 шера халача хьала тIа ЦаI хиннай из. Иоагалкъ керда промышлаш, болх сонабь яха йоахкаш хIиннай Кьаьна промыслаш, йохаьь болх ца беш хиннай мехкадьта чаккдоахьа заводаш. Сийлен декхар хиннад Грозне пролетариата хьалхаьнка лаьттар — лоанца хана промыслаш боькъонца болх де йолаяйийтаг, мехка доагор дала. Из хала хуттолаца кхота а деш В. И. Ленина ший лаьхьийтача письмо тIа грозненски мехкадьтахоша лоп делар пошаш тьхьалхька латта дехкарашца сиI хаIа кхоачашцара иза кхобергбаца аьнна.

1920 шера апрель бетта Грозненски мехкадьта промышленности хуглаздара вIашагIеллар мехкадьта Центральни управлени (ЦНУ). ЦНУ председателла оттавир гIорвьаьна большевик-ленинец Иосиф Викентьевич Косиор. Грозненски мехкадьттахошта лоькка новкъостад дир 1920 шера 10 апреле вIашагIьелача Кавказски Къаьхьгаьна эскаро.

Хьалхарча деношка денз кхечаьнна болабеллар мехкадьта промыслашка болх: йоайора цIи, нохчийора вышаш, дIаделлазиг бурув деттара балхаш, тоайир Грозный-Петровск (Махачкала) яха мехкадьтапровод. Цхьабакъда, 1920 шу чаккдолачча хана а хьал во дар, бурув тохаш а болх беш а 104 скважина мара ящар. Цунга хьежжа тIехьадусаш дар мехкадьта доаккхийтеш из чаккдоаккхийтеш. КхоачамкIалца оборудованни, ахча, кхачан продукташ ящар.

Грозный мукъалькхача денз Iаламмат воча хьала тIа дар мехкадьта продукташ дIаккхийлца а, мехка заводийн фабрикийн болх юха бийтча а ца Iеш, иу гIулакхо наьха саннна новкъарле йора Грозне доаккхаш кинна мехкадьта алсамдаккхара а. Цудухьа из дош массеххазза дийцар Къаьхьегамен Оборонан Совета, Халкъа Комиссарийн Совета заседанешка. Цу гIулдахьа терко еш хIиннав В. И. Ленин ше а. 1920 шера апрель боллаш Къаьхьегамен Оборонан Совето чIоагIийр Грознера мехкадьта продукташ дIаккхьарца планн. Из план кхоачаш мишта и хьоаг Къаьхьегамен Оборонан Совета хIара заседане.

1921 шера ийслаГIчен цхьайтIаГIчен феврале, итIаГIчен тIехьа ййслаГIчен апреле Грознера мехкадьта дIаккхьара доп кхы а дуйн Къаьхьегамен Оборонан Совето. 1921 шера 14-ча апреле Грознера мехкадьта продукташ дIаккхьийлга сиьдйра машиннаьккха цистернашца дIаяйха мишта нийсьйо тахка Г. М. Кржижжановскена тIадуал В. И. Ленина хIаьта цу дийнахьа В. И. Ленин председатель воьлал хиннача Халкъ Комиссарийн Совета заседане хийцад Грозненски мехкадьта промышленности доп а.

Цу хана Грозненски мехкадьта промышленность эггара а чIоагIагIа вхараме хиннар скважинашца хьалъхьаш хинна хин дар. Грозне хиннаьнна 300 гаргга скважина яь Грозненчен Бакучен хьалех кхийтачул тIехьагIа В. И. Ленина Л. Б. Красинан, З. И. Дисеран, И. М. Губкинан, кхыча специалисташтен тIадилар республикан мехкадьта промышленностьн малагIча хьала тIа яьлинч, боьхьонца йола даннен кIийчар. Кхьастта цун терзам тIайлхийтар Л. Б. Красинен И. М. Губкинен запискашца.

Цигга ше гулъьь материалаш яIаьчул тIехьагIа В. И. Ленина инициативах 1921 шера июль бетта ЦК хьожа а ьь. И. Г. Смиага, М. И. Радченко, М. Н. Лядов, И. М. Губкин юкъе а болеш Къаьхьегамен Оборонан Совета комиссен еза Грозней Бакуч.

Я а ена, гIулакх лайначул тIехьагIа, комиссе В. И. Ленина хоам бир мехкадьта промышленности хьалх лаьца. Iаламмат сиха оарнагIалца дезаш дар мехкадьта промышленность лоьгIийлаьнра. Цудухьа мехкадьта промышленность ударни группаца а лоархIаш, цун мухь сихагIа дIа-хьа хьоргболаш тIема-оперативни хьисапе а лоархIаш болл соцам тIаийнцар Къаьхьегамен Оборонан Совето.

Грознера мехкадьта промышленность сихагIа иоаметаттагара 1921 шера аьхки В. И. Ленина еннача председенех Къаьхьегамен Оборонан Совето ецан а. Грозненстана» эпаш йола доаллад дехьара мехкадьта оборудованн эцара, хьаьта иштта болдхошта продевольствии хьы хиллаза заргдоаца тIамашн эца а аьнна пхи миллион сом доно ахча хьоаг дир. 1923 шера март бетта В. И. Ленина еннача председенех Къаьхьегамен Оборонан Совето ши миллион пунт мехкадьта продуктан ехкар доаллд дехьа. Цунах хьаийца ахча грозненски промыслашца эпаьча хIаманта дIаадахийар. В. И. Ленина хьаьгIа йоайхонах доккха бержат дальлар: Грозне хьаьха яьлар станоккан, канаташ, мехкадьта масеаш, моторашца, оборудованн, кхыяраш.

«Грозненски мехкадьта промышленность иоаметаттагара материальни новкъостад дан ца Iеш. В. И. Ленина партеен Советски правительствах кулгаллой хуийтар Грозне. Масала, 1923 шера Грозне балха хIалар А. И. Микоян, М. И. Калинин. Цар моттиг кхоачашбора ленински указанеш.

Дуйнен тIаруа цхьанна а хIаманца ийнйде йийн йоацаш Iаламмат дукха веза грозненски мехкадьтахошта В. И. Ленин. 1923 шера Владимир Ильич цамогаш волча хана грозненцаш чIоагIа сагата бар. Даим пацуьгIаш хулар нуьгIа ду хьал да-хьоI йхаш. 1923 шера май бетта Кьаьнна промыслай иоллагIча группе ший тайпара собранн хилар. Цига гулбеннарца тIаийцар: «В. И. Ленин-тIа сийлен буроной мастер, дуйнен бурвуьзена хьалтахька кулгаллой, оаза, хIаьта тхоаца Антантаца хуийтачча ноташтца дIхьала жоп йоцу, оаза, горнжаца, оаьхарий сибате йийрзача бурвуьзена тIаГIертта къаьхьегарца тхоаI Iаьржача «цена» меттатха тохарг хилар дIахоIо», аьнна.

В. И. Ленина расчетни книжкеи Горячеводскера курортни карточкеи цу наха Грозне хиннача М. И. Калинина Iаделар, сийлаьь-воккхача баьччара дIаде аьнна.

Советски правительства, къаьстта В. И. Ленина яь йоаькхо бахьан делаш 1923 шу чаккдолаш Грозненски мехкадьта промышленности доккхий толамаш дьхьар: хьаьдоккхаш а чаккдоаккхаш а дола мехкадьта дукхагIа хила дьхьар, тIа-гIа керд-керда скважинаш болх бе йола-лора, промыслашца, заводашца керда техника юкъеЙоалаЙора, балха керда методаш юкъеХуьлар бахьан долаш.

Советски правительства боккха мах бе тоьгIенний турпалех къаьхьгаьна. 1924 шера 26 феврале пролетарий центраша юкъе Къаьхьгаьна Цечча Байрахка орден елар Грозненна. 1924 шера 1 маг ше оцдеш хьанцан нов. Малышева берриг грозненний цIерах тешам белар Советски правительствана. Коммунистически партена орден боккхачу кулаш хьалхарчарчарч

СТУДЕНТИЙ ИДЕЙНИ КХЕТАМ ЛАКХБАРА

Марксистско-ленинскийн теори Іомаєча хана студенташ Іилма мировоззрен ялара бехкоцхаме а сайлен а дехкар тІаІоожаьдьл общественни Іилмай кафедрашн тІа. Цудухьа Гвозненски мехкаьхьта института КПСС исторе кафедра ІІерг марксизма-ленинизма классический произведенешн парте решенешн теоретически положенеенш, революционни традицешца, коммунизм хьалхара практически декхарашца айхьа юкъ Іомаєаргйолан дешара процесс вІашТехьлъюкъа.

Хьалхарча курса студенташца болх бен я тха кафедра. Цудухьа марксистски-ленинскийн теори шоаш Іомадара навыкаш цар ДІахилийтар да тхона хьалхашка лаття дехар. Юкъерча школера ВУЗ-е деша бахьха дукхагІа бола студенташ ца тайна навыкаш йолаш хилаш. Тхона юв ДІахе дешара, философе, политически экономике, Іилма коммунизм Іомаєча хана ца тайна навыкаш хиланза ярг на хилар. Ерригача дешара процесса идейни боарам лаКбара марксизм-ленинизм дика тІа Іомає ІІергаргбола тІулаяк ВІаНТІехьлъюкъа да тха. Цунах ІомаєтергІолаш дешар шоаш ІомадергІолаш цар навыкаш хьалхилийтара тІехьарча тІулаяхьс дац хиннаца Іеш, идейни кхетам балара цхьа средство а хилар.

Уях шера кафедре дукхагІа тІаХьожам лоаттабе яьлчаьл занятей идейни чулоацама. Кафедра членаша керттера черкам тІабохийт кетор курса теоретически лардах дувнар боьхьонца гаг кхетаргІолаш теоргболаш дий, Іомаєш йола материал таханарча денца йоьзан йий хьажара. Лекцеш кийчьеш дукха хьалхьет преподавателаша. Программана луш дола сахьаташ кІеанглаьл, студенташца хьеха еза материал шо хьаийнар я. Цудухьа къаьстта лаарІІам болаш да теоретически историческийн материалаш майоаТІара нийсьеш хьехара, факташ кІезнига юкъе йоалаяро схематизмаш ваккха а хІаьта уж дукха юзаро Іомадер тІагІолла мара кхетадерзоаьца оттаве а тарау. Цо а юкъо а лекцей идейни боарам лохберога, кагирхой кхетам лакхбара Іаттьларда из.

Преподавателаша ягара дукхагІа йоахго ю семинарскийн занятей. ХІаьна лекци кийчье аттагІа да, (из преподавателах пийха тийша да) хІаьта семинар студентий мукъх ха хилареен уж семинарага кийчбаларгеи хьежжа мара кийчье йиш яц. Семинар еча хана хаДаназа дагаловаттаде деа теории истории довзарда керттера хьаст болча книжкашца болх бара навыкаш студентий хьахулийтлина. Уклаза уж хьож шоаш Іомадаьр нийса дий, дешаш дувцача юкъе дакъа ловац, ше беча практически базха, коммунистически балха нийса мах ее, коммунистически общество хьалъеш партен хьаЛъеш беча практически базха лоарІІам а бола Іомаєу.

Студентий семинаршца аха дукхагІа бесаям боагІаргбола формаш лех преподавателаша. Из дош цар кхетаду занятеш тайп-тайпарча приемех ярца студентий сахлетам лакхбаро общество дегІаахара закономерносташ, ерригача хьалха юкъара декхарашца вхоанащеча хІара советски саг бола бехкотохьам кІоаргагІа кхетабара новкъостаг делга.

Кафедро хьаДа беш бола болх гургба студенташа «СССР-е социализм хьалъара ленинскийн планхьаькхкара тІехьара парте кьовсам» аьхча планах кийчьеш йолча рефератах. Преподавателаша Н. И. Литвиненкоца Л. Б. Гудантоваца оттаяь тема ярг социализм хьалъярах йола В. И. Ленина керта идеаш парте XIV-чен XV-чен съездийн решенеш тІа гургйолаш, ца кхоачаьрг баь практически болх «КПСС истори» яхача учебника тІара довзарг бола.

ІІхьабакъда, Іомаьла ерригача материаДо йовзийтад Нохч-ПалгІайчеен социализм хьалъара баШхолаш. Цудухьа рефератий тема моттигерчл материалех оттаьлар. Цо йиш хилийтар интернационализма идеш гучехьа, революционни идеишца луш бе ла кхетам лакхбе. Из материал гарга латтар шиел даьша, ноаноша, бокхгаГІа болча гаргарча наха дувцаш студенташа хезаРшта. Масала, студентка Г. Ф. Печенкинас «НохчПалгІайче индустриализаци ярг» яхача ший реферата тІа дувц хьалхарча пятилетке менделаьтхан кІаьстта химический промышленность хьаеш а юхаметтаоттаеш а хиннача халонех. Хьалха хиннарн ХІана долан дарн вІашн нийсдаро тешаеш хьалъеьхкар студенташ хьалъеш дахха толамаш. Цунца ихьана студентка белгалбаьхкар кьаман боаДолий класс, специалистий кадраш хьалхлара лоарІІам. Толамца чаКхьъькхкар студента В. М. Арзамаяна «Коллективизаци ела ноХчПалгІай юртара вІашн духьал дьлта классони нисаца яха реферат а. Кьаман районашкарча классони кьовсам баШхолаьнех долча керттера дерзал совгІа, студента дийцин интернациональнийн буьзамаш чІоагІаргаьх а, коллективизаци ярг ноХчПалгІай юрт кийчьеш эрсашен украинцашен дьлта новкъостаГаьх а.

Рефератан студентий дешара бесаьм ІІабахйитара эгара дукхагІа йьжжа форма яле а тха хьы а а ца ду ГІулаяхьа йола формаш. МолларІІа студентий группана болаш да кьы ТІа эша литература дешен из новкъосташа ДІаДовзийтен ловш бола нах.

ЧоаХаьнарІІа йола форма я практически занятей метод. Новкхача масштабех дезлаш оаха из метод. Студенташа ДІаДогІ тІом хьалаелъа хьалхарча пятилетке шаша специалисташ, химический промышленность хьаеш а юхаметтаоттаеш а хиннача халонех. Хьалха хиннарн ХІана долан дарн вІашн нийсдаро тешаеш хьалъеьхкар студенташ хьалъеш дахха толамаш. Цунца ихьана студентка белгалбаьхкар кьаман боаДолий класс, специалистий кадраш хьалхлара лоарІІам. Толамца чаКхьъькхкар студента В. М. Арзамаяна «Коллективизаци ела ноХчПалгІай юртара вІашн духьал дьлта классони нисаца яха реферат а. Кьаман районашкарча классони кьовсам баШхолаьнех долча керттера дерзал совгІа, студента дийцин интернациональнийн буьзамаш чІоагІаргаьх а, коллективизаци ярг ноХчПалгІай юрт кийчьеш эрсашен украинцашен дьлта новкъостаГаьх а.

Рефератан студентий дешара бесаьм ІІабахйитара эгара дукхагІа йьжжа форма яле а тха хьы а а ца ду ГІулаяхьа йола формаш. МолларІІа студентий группана болаш да кьы ТІа эша литература дешен из новкъосташа ДІаДовзийтен ловш бола нах.

ЧоаХаьнарІІа йола форма я практически занятей метод. Новкхача масштабех дезлаш оаха из метод. Студенташа ДІаДогІ тІом хьалаелъа хьалхарча пятилетке менделаьтхан кІаьстта

Шера масса ли ли? Ніала уйла а па еш ну хаттара жоп лурсда молзаГіа дешархочо: 365 е 366. Тіаккха ГІалат а варгга. Уж-жад дин йоахкан худ календарь, хІаЬта мальха ну 365 ди-йийса ДІаЬта худ, цу совгІа 5 сахьати, 48 минути, 46,1 секунда а йелаш. Цунгахь йиш яц боКъонца нийса календарь хьаде.

Календара историе эсараш шераш тІехьашкахьа юхалуг вай. ДуХХьаЬХа хьаЬолбеннича наха а зийна хинжад дин бийсен, ишТта шера хаиаш а хуоналуш хилар, хІаЬта даим хатТача ІаЛама ну ритмана ДІатайна а хиннаб уж. Лаьтта ледарга ГІулаха дегІаДенача хана, бІаьсти хІаТІа-ма йоагІаргІа хьаЛХХаГІе а кийо яр дуХХа. Ишттача ГІулакхашта ийшар календарь, деин бийсаин лоарХІам нийса белгга. Ма атта хиннадаран ца ДеХкар!

Къьлнарча культура мехкашка — Египте, Месопотаме, Инде, Китае — хІара шера хий дуХХаГІа хьаЛХХа хиннад хьуЬкъамаш. Массанеа аттаГІа дар по-шоай аргІаГІа шоаза ГІаьржа доагІаГІа чаьнна ю. Масса дийбйса дол лоарХІам. Цунна новкъостала ера сигалара счетчик, вай массазара наькъахо — Бутт. Це массаза а цхьатара, массаза а ларраГІа хуьш шиЙ юхь. Жрецаша ДаЬхача «бийсанарча мальха» эаматта хьаЬХкар, керда бутт цІкъа хьаХХача деиа шоалагІа мьаХХилаина — Йолча хана 29,5 ди-йийса доалаш хилар, хІаЬта ТІе-цІкъа бІаьстанга ворх - бІаьстанга хІаЬтаЬ ХІаЬ ца ГІулаХ. Цунна ГІулаХ ТІе-ЛаЬ а, моллагІа ЛаЬ ца ГІулаХ. Ишта ГІулаХ ЛаЬ ца ГІулаХ. Ишта ХьаЬ ца ГІулаХ. Ишта ГІулаХ ЛаЬ ца ГІулаХ. Ишта ГІулаХ ЛаЬ ца ГІулаХ. Ишта ГІулаХ Л